

ROLA ZAJĘĆ W TERENIE W NAUCZANIU PRZYRODY

Współcześnie, szczególnie w dużych aglomeracjach miejskich, codzienny kontakt z przyrodą bywa bardzo ograniczony, obserwujemy bowiem poważne zubożenie miast w „zieleni”. Towarzyszy temu, powszechny w społeczeństwie brak znajomości nawet najcenniejszych wartości przyrody naszego regionu.

Dlatego każda okazja do wyjścia w teren, poznania najbliższej okolicy, spędzenia czasu pośród zieleni powinna być wykorzystana. Zajęcia w terenie posiadają zalety nie tylko zdrowotne, ale i poznawcze.

Profesor G. Wuttke stwierdza, że „żadne opisy słowne i rysunki nie zastąpią bezpośredniej obserwacji na miejscu czynionej przez zaciekawione oczy, uczulone uszy”. Chodzi o wzbogacanie wiedzy rzeczowej przez obserwację, doświadczenia. Uczniowie gromadzą w ten sposób materiał do kształtowania swego emocjonalnego stosunku do poznawanej rzeczywistości oraz zbierają wiadomości o otaczającym ich świecie, co wykorzystuje się na innych lekcjach np.: języku polskim, historii.

Najbardziej efektywnymi formami pracy stosowanymi w nauczaniu przyrody są wycieczki, lekcje w terenie, obserwacje i doświadczenia. Wszystkie one sprzyjają rozwiązywaniu problemów w sposób twórczy, stwarzają dogodne warunki do przechodzenia od myślenia konkretnego do abstrakcyjnego oraz do stosowania teoretycznych wiadomości w praktyce. Ponadto pozwalają lepiej poznać uczniów, a w konsekwencji zmodyfikować i wzbogacić ich obraz, ukształtowany podczas obserwacji w klasie.

Przedstawione założenia są podporządkowane wielostronnemu kształceniu, w którym występuje: odkrywanie, działanie i przyswajanie wiedzy.

Jednym z wielu miejsc, w którym można zorganizować zajęcia w terenowe jest las.

Las to nie tylko drzewa. To również krzewy, trawy, grzyby, mchy, paprocie w takiej ilości gatunków, że trudno je policzyć. Las to także schronienie dla wielu gatunków zwierząt. Obumarłe liście i drzewa są przerabiane na urodzajny humus przez maleńkie organizmy i grzyby. Humus stanowi pożywienie dla drzew. Las jest, więc wspólnotą życia, w której wszystkie rośliny i zwierzęta są od siebie uzależnione.

Las jako ekosystem stwarza różnorodne możliwości poznawcze i dostarcza bogatego materiału badawczego.

Lecje w lesie można przeznaczyć na utrwalenie i pogłębienie już znanego materiału, sprawdzenie umiejętności i wiadomości lub zapoznanie ze zjawiskami, z którymi uczeń jeszcze się nie zetknął, względnie na wprowadzenie nowych pojęć.

Wycieczki do lasu mogą spełniać wiele celów. Oto niektóre z nich:

- Bezpośrednia obserwacja elementów lasu,
- Rozpoznawanie gatunków roślin i zwierząt występujących w lesie,
- Dokonywanie różnych pomiarów,
- Wyrabianie orientacji w terenie,
- Rozróżnianie warstw lasu,
- Zapoznanie z rolą poszczególnych warstw lasu,
- Znaczenie lasu w życiu i gospodarce człowieka,
- Rozwijanie umiejętności korzystania z klucza do oznaczania roślin oraz różnych przyrządów,
- Poznanie zależności występujących w lesie,
- Rozumienie potrzeby ochrony lasów oraz zakładania szkółek leśnych,
- Rozwijanie pozytywnych postaw związanych z poszanowaniem fauny i flory lasu.

Przedstawiam propozycję dwóch lekcji w lesie.

Jedna pt. "**Poznajemy las i organizmy w nim żyjące**" do przeprowadzenia wiosną, kiedy w lesie spotykamy ogromne bogactwo kwitnących gatunków krzewów i roślin zielnych.

Druga, pt. "**Dlaczego jesień jest złota**" przedstawia las jesienny, pełen owoców, nasion i kolorowych liści.

Formy pracy zależą od nauczyciela, jednakże wskazane jest, aby uczniowie pracowali samodzielnie lub w małych grupach. Sprzyja to ich aktywnemu udziałowi w zajęciach. Rola prowadzącego polega na podaniu instrukcji przed rozpoczęciem zajęć. W trakcie realizacji, w miarę potrzeb nauczyciel udziela uczniom pomocy. Uczestniczy on w wymianie uwag, spostrzeżeń oraz każdorazowym podsumowaniu zdobytej wiedzy i doświadczenia podczas kolejnych ćwiczeń. W zajęciach może uczestniczyć leśniczy, który swoimi opowieściami o życiu leśnych zwierząt wzbudzi zainteresowanie i pasję poznawczą dzieci.

Tworząc scenariusz zajęć w terenie nauczyciel powinien znać praktyczne możliwości realizacji wybranych zadań.

LITERATURA:

Irena Berne „Zajęcia w terenie”, WSiP, Warszawa 1984

Jadwiga , Tadeusz Gorczyńscy „Wycieczki botaniczne”, WSiP, Warszawa 1981 Anna Maria Wójcicie „Drzewa wokół nas”, Lublin 1998 Barbara Czogalik „Lekcje w lesie czyli praktyczne formy edukacji leśnej”, Kalisz 1999

Opracowanie **Alina Wójtowicz**
nauczyciel przyrody w SP nr 1 w Miastku